

Pojištění

Tím, kdo je smluvní stranou pojistné smlouvy o pojištění cizího rizika, je pojistník. Uzavřením smlouvy o pojištění cizího rizika chrání svůj zájem. Pojistník je proto zpravidla zároveň oprávněným, tj. osobou, která má, nastane-li pojistná událost, právo na výplatu pojistného plnění. Pojištěný je subjektem pojistného vztahu, nikoli však stranou pojistné smlouvy. Musí být o tom, že jeho pojistné riziko bylo pojištěno, informován a musí dát souhlas k tomu, aby pojistník mohl čerpat pojistné plnění v případě pojistné události. Nárok na výplatu pojistného plnění by měl pojištěný teprve tehdy, pokud by pojistník zemřel nebo zanikl bez právního nástupce, nebylo-li by však v pojistné smlouvě dohodnuto něco jiného. Vyplývá-li právo ze smlouvy, může je vymáhat pouze ten, komu je smlouva přiznává, případně komu přiznává oprávnění takové právo vymáhat pro jiného (např. smlouva ve prospěch třetího, podle současné právní úpravy srov. § 1767 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 4513/2016, ze dne 20.6.2017)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně Mgr. P. B., zastoupené JUDr. A.B., advokátem se sídlem v P., proti žalované ČSOB Pojišťovně, a. s., členu holdingu ČSOB, se sídlem v P., zastoupené JUDr. L.K., advokátem se sídlem v P., o zaplacení částky 2 662 500 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 111 C 15/2014, o dovolání žalované proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 31. března 2016, č. j. 27 Co 6/2016-126, tak, že usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 31. března 2016, č. j. 27 Co 6/2016-126, se mění tak, že se rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 7. října 2015, č. j. 111 C 15/2014-98, potvrzuje.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Pardubicích rozsudkem ze dne 7. října 2015, č. j. 111 C 15/2014-98, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala, aby žalovaná zaplatila společnosti Hypoteční banka a.s. (dále jen „Hypoteční banka“) částku 2 662 500 Kč s příslušenstvím. Vyšel mimo jiné ze zjištění, že žalovaná s Hypoteční bankou uzavřela dne 22. ledna 2007 pojistnou smlouvu o pojištění dlužníků z hypotečních úvěrů pro případ jejich smrti či plné invalidity. Oprávněnou osobou, tj. osobou mající právo na výplatu pojistného plnění pro případ plné invalidity pojištěného (dlužníka ze smlouvy o hypotečním úvěru), byl smlouvou určen pojistník (tj. Hypoteční banka). Žalobkyně uzavřela s Hypoteční bankou úvěrovou smlouvu a sjednala s ní též dne 21. března 2007 přihlášku k pojištění k uvedené pojistné smlouvě. V přihlášce bylo uvedeno mimo jiné, že pojistné plnění v případě pojistné události, kterou je plná invalidita či smrt pojištěného (zde žalobkyně), je pojistitel povinen poskytnout tomu, komu vznikne právo na pojistné plnění. Žalobkyně potvrdila, že se s obsahem pojistné smlouvy, kterou žalovaná uzavřela s Hypoteční bankou, seznámila. Soud prvního stupně věc posuzoval podle zákona č. [37/2004](#) Sb., o pojistné smlouvě (dále též „ZPS“), konkrétně podle jejího § 10 jako smlouvu uzavřenou na cizí pojistné riziko. Pojištěná byla žalobkyně, která se seznámila s obsahem pojistné smlouvy, již Hypoteční banka a žalovaná uzavřely, a vyslovila s ní souhlas. Souhlasila tudíž mimo jiné i s tím, že osobou oprávněnou, tj. tím, kdo má pro případ její invalidity či smrti právo na výplatu pojistného plnění, je Hypoteční banka. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně není ve sporu aktivně legitimována, protože ona není tím, kdo má právo na výplatu pojistného plnění. Z tohoto pohledu nepovažoval za podstatné, že jako platební místo žalobkyně označila Hypoteční banku.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 31. března 2016, č. j. 27 Co 6/2016-126, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, který považoval za správný, shodl se soudem prvního stupně též v právním závěru ze zjištěného skutkového stavu vycházejícího potud, že pojistný vztah, z něhož je nárok uplatňován, je pojištěním cizího rizika podle § 10 ZPS. Se soudem prvního stupně se však rozešel v názoru na žalobkyninu aktivní věcnou legitimaci. Připomněl, že žalobkyně se původně domáhala plnění pro sebe, v průběhu řízení však žalobu se souhlasem soudu prvního stupně změnila a navrhovala, aby žalované byla uložena povinnost plnit Hypoteční bance. Hypoteční banka tudíž není jen platebním místem, žalobkyně se nedomáhá zaplacení pojistného plnění „k rukám“ banky, ale domáhá se plnění v její prospěch. Hypoteční banka v tzv. předmluvní informaci o pojištění hypotéky, kterou zveřejňovala na svých internetových stránkách, informovala své klienty o tom, že pojištění hypotéky je určeno pro ty z nich, kteří chtějí mít zajištěnu svou schopnost úvěr splatit, a za pojištění zaplatí bance poplatek. Dlužník tak podle názoru odvolacího soudu i s přihlédnutím k obsahu pojistné smlouvy, která má zajistit úhradu zůstatku úvěru věřiteli v případě, že z konkrétních příčin tuto úhradu nebude moci realizovat dlužník, podává přihlášku k rámcové smlouvě nikoli v zájmu Hypoteční banky, ale především proto, že hodlá zajistit své zájmy. Podává přihlášku k pojištění, aby jej nestíhala povinnost zaplatit úvěr v době, kdy mu v tom budou bránit závažné okolnosti. Účastníky pojistné smlouvy jsou sice žalovaná jako pojistitel a Hypoteční banka jako pojistník, ale smlouva se týká i pojištěného. Jestliže by pojištěný neměl možnost domáhat se splnění závazku ve prospěch třetí osoby, neměl by objektivně možnost ovlivnit, zda pojistitel za něj jeho závazek věřiteli splní, proklamace Hypoteční banky v jejích předmluvních informacích by pro něj neměly praktický význam. Odvolací soud proto uzavřel, že žalobkyně přesto, že sama stranou pojistné smlouvy není, do smluvního vztahu založeného pojistnou smlouvou vstoupila jako subjekt, jehož právní i ekonomické zájmy jsou prostřednictvím této pojistné smlouvy významně ovlivněny, je proto aktivně legitimována podat žalobu na plnění z této smlouvy ve prospěch oprávněné osoby.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), uplatňujíc důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Je přesvědčena, že se odvolací soud v řešení otázky aktivní věcné legitimace ve sporech o plnění odchýlil od ustálené praxe dovolacího soudu, kterou příkladmo uvádí. Má rovněž za to, že dovolací soud dosud neřešil otázku aktivní věcné legitimace pojištěného v případě pojištění cizího rizika. Je přesvědčena, že odvolací soud podstatu pojištění cizího rizika podle § 10 zákona ZPS nepochopil, a oponuje jeho názoru, že aktivní věcnou legitimaci pojištěného podle tohoto ustanovení může založit jeho právní či ekonomický zájem na výsledku sporu. Žalobkyně, jak žalovaná připomíná, je ve smluvním vztahu s Hypoteční bankou, nikoli s žalovanou, nemůže být tudíž věcně legitimována k podání žaloby, tím je pouze ten, komu svědčí právo, jehož ochrany se domáhá, v daném případě ten, kdo má právo na pojistné plnění. Tím však není žalobkyně, která uzavřela smlouvu o hypotečním úvěru s Hypoteční bankou. Přihlášku k pojištění, kterou rovněž uzavřela s Hypoteční bankou (nikoli s žalovanou), žalobkyně pouze naplnila zákonné podmínky § 10 odst. 3 ZPS pro to, aby Hypoteční banka mohla z pojištění sjednaného s žalovanou v případě pojistné události uplatnit právo na pojistné plnění. Pojištěná k pojistné smlouvě nepřistoupila, ani nevstoupila do smluvního vztahu mezi žalovanou a Hypoteční bankou, pouze svolila k tomu, aby její pojistné riziko bylo pojištěno, tj. stala se objektem pojištění. V pojistné smlouvě, ani v přihlášce k pojištění není pro žalobkyni založeno oprávnění domáhat se výplaty pojistného plnění vůči pojistiteli. Právní názor odvolacího soudu by vedl k tomu, že by ve sporném řízení mohlo být rozhodnuto o právech subjektu, který by se řízení vůbec neúčastnil, případně by o něm ani nevěděl. Žalobkyně má řešit své vztahy s tím subjektem, s nímž je ve smluvním vztahu. Navrhuje rozhodnutí odvolacího soudu změnit a potvrdit rozhodnutí soudu prvního stupně.

Žalobkyně považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné. Zdůrazňuje své účastenství v pojistném vztahu, z něhož podle jejího názoru plyne její aktivní věcná legitimace vymáhat pojistné plnění, byť ve prospěch jiného subjektu. Připomíná, že pojistné plnění slouží k úhradě jejího hypotečního úvěru. Popisuje svou bezvýhodnou situaci, do níž se dostala v okamžiku, kdy Hypoteční banka přes její výzvy odmítla pojistné plnění vymáhat, naopak vymáhá po žalobkyni v soudním řízení nesplacenou část úvěru. Žalobkyně navrhuje odvolání zamítnout.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání. Dospěl k závěru, že dovolání je přípustné pro řešení otázky, je-li pojištěný ve smlouvě o pojištění cizího rizika aktivně věcně legitimován k vymáhání pojistného plnění pro pojistníka (oprávněného). Tuto otázku řešil odvolací soud v rozporu s judikaturou zdejšího soudu. Dovolání je proto též důvodné.

Podle ustanovení § 2 ZPS je pojistná smlouva smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.

Podle ustanovení § 2 zákona o pojistné smlouvě se pro účely tohoto zákona rozumí účastníkem soukromého pojištění pojistitel a pojistník jakožto smluvní strany a dále pojištěný a každá další osoba, které ze soukromého pojištění vzniklo právo nebo povinnost [písm. e)], pojistitelem právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle zvláštního zákona [písm. f)], pojistníkem osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu [písm. g)], pojištěným osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje [písm. h)], oprávněnou osobou osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění [písm. i)].

Podle ustanovení § 10 odst. 1 ZPS může pojistník uzavřít pojistnou smlouvu na pojistné riziko pojištěného, který je osobou odlišnou od pojistníka (dále jen „pojištění cizího pojistného rizika“). Pojistník je povinen seznámit pojištěného s obsahem pojistné smlouvy týkající se pojištění jeho pojistného rizika (odst. 2). Právo na pojistné plnění může pojistník uplatnit pouze tehdy, jestliže prokáže splnění povinnosti podle odstavce 2 a jestliže prokáže, že mu byl k přijetí pojistného plnění dán souhlas pojištěného, popřípadě zákonného zástupce takové osoby, není-li zákonným zástupcem pojistník sám (odst. 3). Zemře-li nebo zanikne-li bez právního nástupce pojistník, který sjednal pojištění cizího pojistného rizika, vstupuje pojištěný do soukromého pojištění namísto pojistníka, a to dnem, kdy pojistník zemřel nebo zanikl bez právního nástupce, nestanoví-li pojistná smlouva jinak (odst. 4).

V souzeném případě nebylo pochyb o tom, že se žalobkyně domáhá plnění z pojistné smlouvy, resp. uplatňuje nárok na vyplacení pojistného plnění. Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně však vyplývá, že smluvní stranou této pojistné smlouvy žalobkyně není. Pojistnou smlouvu uzavřely žalovaná jako pojistitel a Hypoteční banka jako pojistník. Pojištěnou byla žalobkyně, které Hypoteční banka poskytla úvěr. Pojistnou událostí byla smrt, případně trvalá invalidita žalobkyně. Oprávněným ze smlouvy byla Hypoteční banka jako pojistník. Žalobkyně souhlasila s tím, aby pojistníkovi, tj. Hypoteční bance, bylo v případě vzniku pojistné události vyplaceno pojistné plnění.

Uvedený skutkový stav soudy prvního i druhého stupně správně posoudily jako smlouvu o pojištění cizího rizika podle shora citovaného § 10 ZPS. Důsledky této smlouvy na vztahy mezi smluvními stranami navzájem a mezi nimi a žalobkyní jako dalším účastníkem soukromého pojištění, které plynou z § 10 ZPS a projeví se v případném soudním sporu úvahou o tom, komu náleží věcná legitimace k uplatnění nároku na výplatu pojistného plnění, však posoudil správně pouze soud

prvního stupně.

Podstatu smlouvy o pojištění cizího rizika popsal Nejvyšší soud již ve svém rozsudku ze dne 31. července 2012, sp. zn. 32 Cdo 4115/2010, v němž uvedl, že „v případech, na které míří ustanovení § 10 zákona o pojistné smlouvě, tedy tam, kde je pojištěný osobou odlišnou od pojistníka, není pojistník v postavení zástupce pojištěného (ani přímého, ani nepřímého), nýbrž je, vedle pojištěného a pojistitele, účastníkem (subjektem) závazkového vztahu soukromého pojištění a je též, na rozdíl od pojištěného, smluvní stranou pojistné smlouvy....“

Jinak řečeno tím, kdo je smluvní stranou pojistné smlouvy o pojištění cizího rizika, je pojistník. Uzavřením smlouvy o pojištění cizího rizika chrání svůj zájem (například proto, že cizí riziko představuje reálné riziko i pro něj, stejně jako je tomu v tomto případě). Pojistník je proto zpravidla (i nyní) zároveň oprávněným, tj. osobou, která má, nastane-li pojistná událost, právo na výplatu pojistného plnění. Pojištěný je subjektem pojistného vztahu, nikoli však stranou pojistné smlouvy. Musí být o tom, že jeho pojistné riziko bylo pojištěno, informován a musí dát souhlas k tomu, aby pojistník mohl čerpat pojistné plnění v případě pojistné události (§10 odst. 2 a 3 ZPS). Nárok na výplatu pojistného plnění by měl pojištěný teprve tehdy, pokud by pojistník zemřel nebo zanikl bez právního nástupce, nebylo-li by však v pojistné smlouvě dohodnuto něco jiného (§ 10 odst. 4 ZPS).

Aktivně věcně legitimován je ten, o jehož práva nebo povinnosti v řízení jde (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2002, sp. zn. 20 Cdo 2114/2000, nebo ze dne 13. října 2004, sp. zn. 26 Cdo 2136/2004). Odborná literatura definuje věcnou legitimaci jako „stav vyplývající z hmotného práva, podle kterého účastník je subjektem práva (povinnosti), jež je předmětem řízení. U dvoustranných právních vztahů, ve kterých účastníci řízení stojí se svými návrhy proti sobě (spory), hovoří se o věcné legitimaci aktivní (na straně žalobce) nebo pasivní (na straně žalovaného)“. [Handl, V., Rubeš, J. a kol. Občanský soudní řád, komentář. Praha: Panorama, 1985, s. 401].

Vyplývá-li právo ze smlouvy, může je vymáhat pouze ten, komu je smlouva přiznává, případně komu přiznává oprávnění takové právo vymáhat pro jiného (např. smlouva ve prospěch třetího, podle současné právní úpravy srov. § 1767 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku). Uplatňováno je, jak uvedeno, právo na výplatu pojistného plnění. Žalobkyně však není ani smluvní stranou smlouvy, z níž toto právo plyne, není ani oprávněna pojistné plnění přijmout (pojistná smlouva nebyla uzavřena v její prospěch a contrario § 11 ZPS), tudíž ani je vymáhat pro sebe, a není ani subjektem, jemuž by smlouva přiznávala oprávnění vlastním jménem pojistné plnění vymáhat pro třetí osobu. Takové oprávnění jí nedává ani přihláška k pojištění, byl-li jejím obsahem podle skutkových zjištění souhlas s tím, aby právo na výplatu pojistného plnění mohl uplatnit pojistník (§ 10 odst. 3 ZPS). Pojištěná, jak správně uvedla ve svém dovolání žalovaná, je objektem pojištění, tím, jehož pojistné riziko si pojistila Hypoteční banka, která jediná může být v případném sporu o výplatu pojistného plnění z této smlouvy aktivně legitimována. Právní (tím spíše ekonomický) zájem na vypořádání smluvních vztahů založených smlouvou uzavřenou mezi třetími osobami nemůže sám o sobě žalobkyni založit aktivní věcnou legitimaci ve sporech o plnění z takové smlouvy. Žalobkyně, jak bylo soudy zjištěno, je smluvní stranou jiné smlouvy, z té pro ni plynou konkrétní práva a konkrétní povinnosti tam upravené, jichž by se mohla případně domáhat vůči tomu, s kým smlouvu uzavřela.

Neobsahuje-li pojistná smlouva o pojištění cizího pojistného rizika, z níž žalobní nárok vychází, žádné ujednání, z něhož by pro žalobkyni jako pojištěnou plynulo právo na výplatu pojistného plnění, ale ani právo domáhat se svým jménem výplaty tohoto plnění ve prospěch pojistníka, nemá žalobkyně v tomto sporu aktivní věcnou legitimaci, její žaloba tudíž nemůže mít úspěch.

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud nerozhodl správně, jestliže zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně, které bylo správně založeno na nedostatku žalobkyniny věcné aktivní legitimace. Je-li takový

nedostatek důvodem, který vždy musí vést k zamítnutí žaloby, pak je podle dosavadních výsledků řízení možné o věci rozhodnout. Nejvyšší soud proto podle § 243d písm. b) o. s. ř. změnil usnesení soudu odvolacího tak, jak je uvedeno v I. výroku tohoto rozsudku.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)